

Tekabülî Anlatım Bağlamında
KUR'ÂN'DA TEVHİD VE ŞİRK

Yazar

Dr. Musa TURŞAK

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-8430-60-8

Kitap Adı

Tekabülî Anlatım Bağlamında Kur'an'da Tevhid ve Şirk

Editör

Ahmet ÖZDEMİR

ORCID İD: 0000-0002-3346-0527

Yazar

Musa TURŞAK

ORCID iD: 0000-0002-3366-2620

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

REL000000

DOI

10.37609/akya.988

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Kur’ân-ı Kerim, rehber olma özelliği kıyamete dek devam edecek son ilahî kitaptır. Bu kitaptan yeterince istifade edilebilmesi için doğru anlaşılması son derece önemlidir. Ancak onun doğru anlaşılması geçmişte olduğu gibi günümüzde de en büyük sorundur. Söz konusu kitap kutsal metin olunca meselenin daha da ehemmiyet arzettiği malumdur. Her ne kadar Kur’ân’ın bir vasfı “mübin” olsa da onun her okuyanın rahatlıkla anlayabileceği anlamına gelmez. Çünkü Kur’ân’da geçen kelimeleri, Kur’ân’ın nüzûlü, tertibi, toplanması, yazılması, kıraati, tefsiri, i’câzı, nâsîh ve mensuhu, dil, üslûp ve belâgatı gibi bilinen konuları Kur’ân ilimleri bakımından tahlil etmeden açıklamaya çalışmak son derece sakıncalı bir durumdur. Hele hele Kur’ân’ın indiği günden günümüze kadar geçen zaman zarfında Arapça dilinde meydana gelen genişleme ve daralma gibi değişiklikleri göz önünde bulundurduğumuzda bu durumun nezaketi bir kat daha artmaktadır.

Allah Teâla geçmişte her ümmete peygamber göndermiştir. Dolayısıyla her peygamber gönderildiği kavmin dilini konuşmuştur. Bu bağlamda Kur’ân, Arapça olarak indirilmiştir. Arap dilinin tüm inceliklerini kullanan Kur’ân, kullandığı üslûp bakımından indiği günden bugüne kadar inanan ve inanmayan herkesi kendisine hayran bırakan son derece beliğ bir kitaptır. Ancak, Kur’ân’ın genel anlatım düzeni içerisinde her ayet, anlaşılabilirlik bakımından aynı düzeyde değildir. Onlardan bir kısmı kolayca anlaşıldığı gibi, bir kısmının anlaşılması için ayetlerin lafzî anlamlarının yanında nüzul ortamlarının, icâz yönlerinin, muhkem-müteşabihini, vücuḥ-nezairini ve içerdikleri edebî sanatlarının bilinmesine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlardan biri de tekabülî anlatımdır. Bu bağlamda tekabülî veya mukayeseli anlatım yöntemi -bir kelimenin zıt anlamıyla beraber zikredilmesi- teknik açıdan ayetten kaştedilen mananın anlaşılmasını kolaylaştırdığı için, Kur’ân’ın belâgat ve beyanını en iyi ifade eden belirgin Üslûplarındandır.

Kur’ân’ın i’câzı ile alakalı belâgat yönleri anlatan birçok çalışma mevcuttur. Aynı şekilde üslûp ile ilgili birçok örnek görmek mümkündür. Ancak Kur’ân’da tekabülî anlatım üslûbunu ele alan pek az çalışma bulunmaktadır. Biz de bu konunun önemini vurgulamak için Kur’ân’da tekabülî anlatımı ele aldık. Bu konuya eğilmemiz, bu konunun Kur’ân’da çokça önemsendiğine inanmamızdandır. Nitekim bu konu Kur’ân’da çok yoğun ve kapsamlı olarak ele alınmaktadır. Çünkü Kur’ân, hakikatleri insanların idrakine sunarken lazım olan her yola başvurur ve delilleri üretirken bu üslûbu da çokça kullanmaktadır. Zira her şey zıd-

dı ile bilinirken Allah Teâlâ zatıyla bilinmektedir. Bu nedenle özellikle Allah'ın birliği ve sonsuz kudreti ile ilgili delillerin ileri sürülmesinde bu üslûbun rolü pek büyüktür.

Kur'ân'ın belagat incelikleri ve üslûp özellikleri bir kitabın konusu olmaktan çok daha geniş bir yer kaplamaktadır. Bunu burada bütün detayı ile anlatmak gibi bir gayemiz bulunmamaktadır. Bunun yerine tekabülî anlatım örneklerinden hareketle Allah Teâlâ'nın birliğine yani tevhid inancına ulaşmaya çalışacağız. Bu bağlamda kitabımız üç bölümden ibarettir. Birinci bölümde dil, üslûp ve anlamı ele alacağız. İkinci bölümde Kur'ân'da tekabülî anlatımın teknik ve teorik çerçevesini oluşturmaya çalışacağız. Üçüncü bölümde ise tevhid ve şirk ekseninde tekabülî anlatımı ele alacağız.

Bu çalışmanın, son dönemlerde Kur'an'ı anlamaya dönük gayretlerin hız kazandığı ülkemizde, sağlıklı bir Kur'an anlayışının oluşturulmasına mutevazi bir katkı yapmasını Allah Teâlâ'dan niyaz ederim.

Dr. Musa TURŞAK
Bitlis- 2022

Kısaltmalar

AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
c.c.	: Celle Celâluhu
Çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İşleri Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
EKEV	: Erzurum Kültür Eğitim Vakfı
İFAV	: İlahiyat Vakfı
KSÜ	: Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi
Md.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nşr.	: Neşreden
Ö.	: Ölüm Tarihi
Tah.	: Tahkik Eden
Tas.	: Tashih Eden
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trc.	: Tercüme Eden
Ts.	: Basım Tarihi Yok
Vd.	: Ve Diğerleri

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
------------	---

BÖLÜM 1

Dil, Üslûp ve Anlam	7
1. Dil, Düşünce ve Edebiyat	7
2. Üslûbun Tanımı	10
2.1. Batı Dillerinde Üslûp	12
2.2. İslam Dünyasında Üslûp ve Çeşitleri	14
2.2.1. İlmî Üslûp	16
2.2.2. Edebî Üslûp	16
2.2.3. İlmî-Edebî Üslûp	17
2.2.4. Hatabî Üslûp	17
3. Kur'ân-ı Kerim'in Üslûbu	19
4. Kur'ân'ın Üslûbündeki Çeşitlilik.....	25
4.1. İnşa ve İhbar	26
4.2. Temsil ve Tasvir	27
4.3. Hitap ve Diyalog	31
4.4. Hakikat ve Mecaz.....	35
4.5. Yeminler (Aksâm).....	37
4.6. Kıssalar	39
4.7. Tekrarlar	41

BÖLÜM 2

Kur'ân-ı Kerim'de Tekabül.....	45
1. Tekabülün Sözlük Anlamı.....	45
2. Tekabülün Terim Anlamı ve İkili Yapı.....	46
3. Teknik ve Teorik Açıdan Tekabül.....	57
4. Tekabül ile İlintili Kavramlar	62
4. 1. Tekafü'	62
4. 2. Tezat.....	64
4. 3. Temasül	66
4. 4. Müşâkele	67
4. 5. Tıbak	70
5. Kur'ân-ı Kerim'de Geçen Tekabülün Çeşitleri	71
5.1. Lafzî Tekabül	71
5.1.1. İsimlerde Tekabül.....	72
5.1.2. Fiillerde Tekabül.....	73
5.1.3. Harflerde Tekabül.....	75

5.2. Manevî Tekabül.....	76
5.2. 1. Hakiki Tekabül	77
5.2.1.1. Hakk ve Batıl	80
5.2.1.2. Beka ve Fena	82
5.2.1.3. Helal ve Haram.....	84
5.2.1.4. Güven ve Güvensizlik.....	87
5.2.1.5. Hidayet ve Delalet.....	90
5.2.2. Mecazî Tekabül.....	92
5.2.2.1. Gök (Sema) ve Yer (Arz).....	94
5.2.2.2. Hayat ve Ölüm.....	98
5.2.2.3. İlk ve Son / Açık ve Gizli.....	100
5.2.2.4. Sabah ve Akşam	102
5.2.2.5. Tevhid ve Şirk.....	104
6. Tekabülün Belağat İlmindeki Yeri.....	109
BÖLÜM 3	
Tevhid ve Şirk Ekseninde Tekabülî Anlatım.....	113
1. Tevhid ve Şirk Kavramlarının Anlam Alanı	114
1.1. Tevhid.....	116
1.2. Şirk.....	119
2. Tevhid ve Şirk Kavramlarının Mukayeseli Anlatımı	121
3. Kur'anda Tevhid ve Şirk Üslûbunun İlkeleri.....	126
3.1. Kur'anda Tevhid ve Şirk Kavramlarının Farklı Formları.....	129
3. 2. Allah'ın İsim ve Sıfatları Bağlamında Tevhid ve Şirk	131
3. 3. Nimetlerin Hatırlatılması	137
3. 4. Ödül ve Ceza İfadeleri.....	139
4. Kur'anda İman ve Küfür Ekseninde Tevhid ve Şirkin Muhatapları.....	141
4. 1. Peygamberler	143
4. 2. Mü'minler	145
4. 3. Ehl-i Kitap.....	146
4. 4. Münafıklar	148
4. 5. Müşrikler ve Kâfirler	150
5. Kur'an'ın Ana Konuları Bağlamında Tekabülî Anlatım.....	152
5.1. İman.....	153
5.2. İbadet.....	156
5.3. Ahlak	157
Sonuç	161
Kaynaklar	163

KAYNAKLAR

- Abdulgaki, Muhammet Fuâd. *el-Mu'cemü'l-Müfehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerim*. İstanbul, 1990.
- Akalın, Şükrü Haluk. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- Alder, Harry. *NLP El Kitabı, çev. Banu Irmak*. İstanbul: Kariyer Yayınları, 2005.
- Alper, Hülya. “Münafık”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Altın, Mehmet. *Dil ve Bağlam Açısından Kur'an'da Esmâ-i Hüsnâ*. Akademisyen Yayınları, 2021.
- Alusî, Ebû's-Senâ Şehâbeddîn Mahmûd b. Abdullâh b. Mahmûd. *Ruhü'l-meanî fî tefsiri'l-Kur'âni'l-azim ve's-seb'i'l-mesani*. Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, ts.
- Aristoteles. *Retorik, Çev. Mehmet H. Doğan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995.
- Aydın, Hayati. *Kur'an'da Psikolojik İkna*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2006.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2005.
- Bakırcıoğlu, Rasim. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2. Baskı., 2016.
- Bakırcıoğlu, Rasim. “Karşılaştırmalı Yöntem”. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Bakırcıoğlu, Rasim. “Karşıt Duyarlığı”. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Bardakoğlu, Ali. *İlmihal (İman ve İbadetler)*. Ankara: TDV Yayınları, 2006.
- Baş, Erdoğan. “Sema”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Bebek, Adil. “Ceza”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Begavî, Muhyissünne Ebû Muhammed el-Hüseyn b Mes'ud el-. *Tefsirü'l-Begavi*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1987.
- Bekrî, Şeyh Emîn el-. *el-Belâğatu'l-Arabiyye fî Sevbihel-Cedid*. Beyrût, 1990.
- Beyzâvî, Ebû Saîd Nasîrüddin Abdullah b Ömer b Muhammed. *Envarü'l-tenzil ve esrarü'l-te'vil*. İstanbul: Şirket-i Sahafiye-i Osmaniye, 1884.
- Bilgin - Selçuk, Beyza-Mualla. *Din Öğretimi*. Ankara: Akaid Yayıncılık, 1991.
- Bingöl, Abdulkuddus. “İletişim Bağlamında Mantık ve Dil”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40/1 (1999).
- Birişik, Abdulhamit. “Mecazu'l-Kur'an”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Bolat, Özgür. *Beni Ödülle Cezalandırma*. İstanbul: Doğan Kitap, İstanbul, 2016.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail Ebû Abdullah el-. *el-Câmiu's-Sahih*. İstanbul, 1992.
- Câhiz, Ebû Osmân Amr b. Bahr el-. *el-Beyân ve't-tebyîn*. Beyrut: Mektebetü'l-hilâl, 2002.
- Canan, İbrahim. *Peygamberimizin Tebliğ Metodları*. İzmir: Yeni Akademi Yayınları, 2007.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Üsûlu*. Ankara: Yalçınmat Yayınları, 1988.
- Cevherî, İsmail b. Hammâd el-. *es-Sihah, Thk. Ahmet Abdulgaffar Attar*. Beyrut: Darü'l-İlmi Li-melayin, 1987.
- Cündioğlu, Düccane. *Kur'an'ı Anlamanın Anlamı*. İstanbul: Kitabevi, 1998.
- Cürcanî, Abdulkâhir el-. *Kitabu't-Ta'rifat*. Beyrut: Darü'l-Kitabi'l İlmiyye, 2002.
- Cüveyni, Mustafa Safî el-. *Belâğatu'l-Arabiyye*. İskenderiye, 1985.
- Çağıl, Necdet. “Hakikat-Mecaz Kutuplaşması Bağlamında Kur'an'da Temsilî (Simgesel) Anlatım”. *İslâmî İlimler Dergisi* 8/1 (2013).
- Çağrı, Mustafa. “Ahlâk”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Çakan, İsmail Lütfî. *Dinî Hitabet*. İstanbul: İFAV Yayınları, 1998.
- Çalışkan, Adem. “Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-2: Üslûp Ve Üslûpbilimin Tarihçesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/36 (2015).

- Çalışkan, Adem. “Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-4: Üslûp ve Üslûpbilim Sınıflandırmaları”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/38 (2015).
- Çetin, Abdurrahman. *Hitabet ve İrşad*. Bursa: Emin Yayınları, 2012.
- Çevikoğlu, Hasan. “Kur’ân-ı Kerim’de edebî üslûp”. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2012).
- Çıkrıkçı, Sait. “Ey düşmanım sen benim ifadem ve hızsın gündüz geceye muhtaç bana da sen lazımsın.” *Demlisözler.com*, ts. Erişim 13 Kasım 2021
- Çoban, Ahmet. *Edebiyatta Üslûp Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Dağ, Mehmet. *Kur’ân’da Üslûp Diyalektiği: İltifât*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları, 2008.
- Deliser, Bilal. *Kur’ân İlimleri ve Tefsir Üsûlu*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014.
- Demirci, Muhsin. *Kur’ân Tefsirinde Farklı Yorumlar*. İstanbul: İfav Yayınları, 2017.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İfav Yayınları, 2011.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Üsûlu*. İstanbul: İfav Yayınları, 28. Baskı,, 2013.
- Demirci, Sabri. “Kur’ân Ayetleri ve Sureleri Arasındaki Tenasüb (Fahruddin Razi’nin Tefsiri Me-fatihü’l- Gayb Örneği)”. *EKEV Akademi dergisi* 62 (2015).
- Dihlevî, Şâh Velîyullâh ed-. *Hüccetullâhi’l-Bâliğa, tah. Seyyid Sabık*. Beyrut: Dârü’l-Ceyl, 2005.
- Divlekçi, Celalettin. “Tarihsel Süreç İçerisinde Üslûba İlişkin Tanım Çabaları ve Bir Tanım De-nemesi”. *AÜİFD* 18/2 (2007), 118.
- Durmuş, İsmail. “Mukabele”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 2006.
- Durmuş, İsmail. “Müşâkele”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Durmuş, İsmail. “Tezat”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Durmuş, İsmail. “Üslûp”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Düzgün, Şaban Ali. *Din Birey ve Toplum*. Ankara: Akçağ yayınları, 2013.
- Düzgün, Şaban Ali. “Kur’ân’ın Tevhid Felsefesi”. *Kelam Araştırmaları* 3/1 (2005), 3.
- Ebi Hayyan, Ebi Hayyan el-Endülişî. *Tefsiru’l-Bahri’l-Muhit*. Beyrut: Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1993.
- Ebü Hanîfe, Numân bin Sabit. *el-Fıkhü’l-ekber. el-ımaratu’l-Arabiye: Mektebetü’l-Furkan*, 1999.
- Ebu Zeyd Ahmed. *et-Tenasübü’l-Beyanî fi’l-Kur’ân*. Rabat: Edebiyat ve İnsani Bilimler Fakültesi Yayınları, 1992.
- Ebu’l a’la Mevdudî. *Tefhimu’l Kur’ân*. İstanbul: İnsan Yayınları, ts.
- Elbanî, Muhammed Nasîru’d-din. *Camîu’s-sağîr ve ziyade (el-Fethu’l-Kebir)*. 2 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü’l-İslamî, 1986.
- Elmalılı, Hüseyin. “Hitabet”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Erbaş, Ali. *Kur’ân’daki Tekrarlar ve Hikmetleri*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.
- Erdem, Hüsameddin. “Allah’ın Varlığının Delillerinin Kur’ânî Temelleri”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40/1 (1999).
- Erdinçli, Ahmet. “Kuran Diyaloglarında Üslûp Çeşitleri”. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* IV/1 (2016).
- Ezdi, Ebu’l Hasan Mükatîl b. Süleyman b. Bîşr el-. *Tefsiru Mükatîl b. Süleyman, thk. Abdullah Mahmud Şehate*. Beyrut: Daru’l-İhyau’t-Türaş, 1423.
- Fadl Hasan Abbas. *el-Kasasu’l-Kur’ânî*. Amman: Darü’n-Nefais, 1978.
- Ferahidî, el-Halîl b. Ahmed el-, th. Abdulhamid Hindavî. Beyrut: Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2003.
- Firuzabadi, Ebû’t-Tahir Meccüddin Muhammed b Yakub b Muhammed. *el-Kamusü’l-muhit*. Bey-rut: Müessesetü’r-Risâle, 1986.
- Gazzâlî. *İlcâmü’l-’avâm ‘an ‘ilmi’l-kelâm (nşr: M. el-Mu’tasım-Billâh el-Bağdâdî)*. Beyrut, 1986.
- Gezgin, Ali Galip. *Tefsirde Semantik Metod*. İstanbul, 2002.
- Gölcük, Şerafettin. *Kur’ân ve İnsan*. Konya: Esra Yayınları, 1996.
- Görmez, Hatice. “Beşer Dilinin İmkânları ve Kur’ân-ı Kerim’in Anlatım Üslubuna Dair”. *Journal of Islamic Research* 27/1 (2016).

- Görmez, Hatice. *Kur'an-ı Kerim'in İkili Anlatım Üslubu Bağlamında Terğib ve Terhib*. İstanbul: Kuramer Yayınları, ts.
- Görmez, Mehmet. "Terğib ve Terhib". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Güler, İlhami. "'Hermenötik Açından Kur'an'ı Anlama ve Yorumlamanın Sorunları' 2. Kur'an Sempozyumu". Ankara, 1996.
- Günday, Hüseyin. *Arapça Dilbilgisi*. İstanbul: Alfa Yayınları, 3. Basım, 2008.
- Güneç, Halil. *Büyük Şafii İlmihali*. İstanbul: Metin Yayın Dağıtım, 1984.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1985.
- Haydar, Hazım Said. *Ulumu'l-Kur'an Beyne'l-Burhan ve'l-İtkân*. Medine: Mektebet Daru'z-zaman, 2006.
- Hough, Graham. *Style and Stylistics*. London, 1969.
- İbn Atiyye, Ebu Muhammed Abdulhak. *el-Muharriru'l-Veciz fi Tefsiru'l-Kitabi'l-Aziz*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
- İbn Kesir, Ebü'l-Fida İmadüddin İsmail. *Tefsirü'l-Kur'ani'l-azim*. 1 Cilt. Beyrut: Daru'l-Ma'rife, 2010.
- Izutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Tanrı ve İnsan, Çev. Kürşat Atalar*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.
- İbn Abdi'l-Berr. *el-İstiâb fi Esmâi'l-Eshâb*. Mısır, 1939.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir. *Tefsiru't-tahrîr ve't-tenvîr*. Tunus: Dâru't-Tunûsiyye, 1984.
- İbn Faris. *Mû'cemu'l Mikyas fi'l-Luğa, Tah. Şihabuddin Ebu Amru*. Beyrut: Darü'l-Fikr, ts.
- İbn Haldun. *Mukaddime*. İstanbul: Dergah Yayınları, 18. Basım, 2018.
- İbn Manzûr. *Lisânü'l-Arab*. Beyrut: Dâr-u İhyâi't-Türâsi'l-Arabiyyi, 1997.
- İbn Reşîk, İbn Reşîk el-Keyreânî. *el-'Umde (nşr. Muhyiddin Abdülhamîd)*, 1934.
- İbn Side. *el-Muhkem ve'l-Muhitu'l-'Azam fi'l-Lüğa*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000.
- İbn-i Kesir. *Esmâü'l-Hüsna, Trc. Mehmet Ali Kara vd.*, İstanbul: Polen Yayınları, 2007.
- İbnü'l-esir, Ebü'l-Feth Ziyaüddin İbnül'l-Esir. *el-Meselû's-sair fi edebi'l-katib ve's-şair, nşr. Ahmed el-Hufî*. Kahire, 1939.
- İbrahim Mustafa. *el-Mu'cemu'l Vasit*. Kahire: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1972.
- İmadî, Ebu Suud b. Muhammed el-. *İrşad-ı aklı selim ila mezay-ı kitabı'l-kerim (Kur'an-ı Kerim'in meziyetlerinin akliseline açıklanması)*. Riyad: Mektebetü'r-Riyad, ts.
- İsfahani, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b Muhammed b Mufaddal Ragıb el-. *Mu'cemu müfredati elfaz-i'l-Kur'an*. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Kamhavî, Muhammed Sadık. *Kamusu'l-Ğaribu'l-Kur'an Hasebi Tetibu's-Suver*. Kahire: Muhammed Ali Sabih Matbaası, 1980.
- Kaplan, Mehmet. *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları, 1993.
- Karagöz, İsmail. *Dini Terimler Sözlüğü*. Ankara: DİA yayınları, 2010.
- Karaman, Hayreddin. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: DİB Yayınları, 2007.
- Kasapoğlu, Abdurrahman. "Kur'an'ın Amaçları Açısından Uyku Hakkında bir Değerlendirme". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4 (2004).
- Kasımî, Muhammed Celaleddin el-. *Tefsiru'l-Kasımî, Tas., Muhammed Fuat Abdulbaki*. Kahire, 1957.
- Kaya, Mahmut. "Sudûr". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Kaya, Remzi. "Ehl-i Kitap". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Kaya, Remzi. *Kur'an-ı Kerim'e Göre Ehl-i Kitap ve İslam*. Ankara: Yağmur Yayınları, 1994.
- Ker'an, Fayiz Arif el-. *et-Tekabül ve't-Temasül fi'l-Kur'ani'l-Kerim*. Ürdün: Cidaren li Kitabî'l-Âlemî, 2002.
- Kılavuz, Ahmet Saim. *İlmihal*. Ankara: TDV Yayınları, 2006.
- Kırca, Celal. "Aksâmu'l-Kur'an". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Kırca, Celal. *Kur'an ve Bilim*. İstanbul: Marifet Yayınları, 1996.
- Kırkız, Mustafa. "Hakikat ve Mecaz Bağlamında Kur'an'da 'Engellilik' İfade Eden Sözcüklerin Linguistik Analizi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (2007).

- Koca, Ferhat. "Sema". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Komasyon, . *Türk Ansiklopedisi*. Ankara: MEB Yayınları, 1946.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b Ahmed el-Ensârî el-. *el-Câmi li ahkâmî'l-Kur'ân*. Riyad: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 2003.
- Levent, Ağâh Sırrı. "Üslubun Unsurları". www.dilededebiyat.net. Erişim 13 Kasım 2021. <http://www.dilededebiyat.net/metin-bilgisi/metinde-uslup>
- Levis Ma'luf. *el-Müncid*. Tahran: Daru'l-Kur'ân-ı Kerim, 1960.
- Macit, Nedim. "Kelamcıların Kur'ân'ı Anlama Yöntemi ve Sorunları". *İslamiyat* 2/1 (1999).
- Ma'tûk, Ahmed Muhammed el-. *el-Me'âcimü'l-Luğaviyyetü'l-'Arabîyye*. Abudabi: el-Mecma'u's-Sakafî, 1999.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b Muhammed b Mahmûd Mâtürîdî Semerkandî. *Kitâbü't-Tevhid*. İstanbul: el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 1979.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b Muhammed b Mahmûd Mâtürîdî Semerkandî. *Te'vilâtü'l-Kur'ân*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004.
- Maverdi, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Habib el-Basrî el-. *en-nükt ve'l-uyun*. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Mertoğlu, M. Suat. "Üslûbü'l-Kur'ân". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 42. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Meydanî, Abdurrahman Hasan Habenneke el-. *el-Belağatu'l-arabîyye*. Dimaşk: Daru'l-Kalem, 3. Basım, 2010.
- Muhammed b. Mahmut et-Tahir. *et-Tahriru'l-Veciz*. Tunus: Daru't-Tunusiyye li'n-Neşr, 1984.
- Muhammed Hamidullah. *Kur'ân-ı Kerîm Tarihi*, Çev. Salih Tuğ. İstanbul: İFAV Yayınları, 1993.
- Mukâtil b. Süleyman. *el-Vücu' ve'n-Nezâir fil Kur'âni'l-Azim*. Riyad: Mektebetu'r-rüşd, 2011.
- Mutçalı, Serdar. *Türkçe-Arapça Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları, 2004.
- Müslim. *Şahîh (nşr: Muhammed Fuâd Abdülbâkî)*. Kahire, 1374.
- Nakıboğlu, Gülsün. "Türk Roman Kurgusunda İkili Kahramanlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4/ (2014), 72.
- Nesefî, Ebû'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. en-. *Medârikü't-tenzîl ve hakâiku't-te'vil*. Beyrut: Dâru İbn Kesir, 2018.
- Önal, Mehmet. "Edebî Dil ve Üslûp". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 36 (2008).
- Özdenören, Rasim. "Üslûp nedir". *Turkedebiyati.org*. Erişim 13 Kasım 2021. <https://www.turkedebiyati.org/uslup-nedir-uslup-cesitleri-ve-ozellikleri/>
- Özel, Recep Orhan. "Dil ve Üslûp Açısından Ahkâm Âyetlerinin Bağlayıcılığı Ve Tarihselciliğin İmkânı". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/1 (2017).
- Özler, Mevlüt. "Tevhid". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Özsoy- Güler, Ömer- İlhami. *Konularına Göre Kur'ân*. Ankara: Fecr Yayınları, 2013.
- Öztürk, Mustafa. "Âdetü'l-Kur'ân: Kur'ân'ın İfade ve Üslûp Örfü". *TİD* 2 (Güz 2018), 315-341.
- Öztürk, Mustafa. *Kur'ân Dili ve Retoriği*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2016.
- Razî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer Fahreddîn er-Râzî er-. *Mefâtihi'l-ğayb*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1981.
- Reşit Rıza. *Tefsiru'l-Menar*. Beyrut: Matbaatu'l-Menar, 1353h.
- Sabunî, Muhammed Ali. *Safvetü't-tefasir*. Beyrut: Dâru'l-Kur'âni'l-Kerim, 1981.
- Said Nursi. *Asâ-yı Musa*. İstanbul: Zehra yayıncılık, 2003.
- Said Nursî. *İşârâtü'l-İ'câz*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2006.
- Said Nursî. *Lemalar*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2006.
- Said Nursi. *Mektûbât*. İstanbul: Zehra yayıncılık, 2003.
- Said Nursî. *Sözler*. İstanbul: Zehra Yayıncılık, 2006.
- Sallabî, Ali Muhammed. *Siyer-i Nebi- Mekke Dönemi, Trc. Mustafa Kasadar vd.,* İstanbul: Ravza Yayınları, 2017.
- Sâmerrâî, Fâdıl Sâlih es-. *Kur'ân'ın Beyân Üslûbu*, Çev. Osman Ertuğrul. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015.

- Sâmerrâî, Fâdîl Sâlih es-. *Meani'n-Nahv*. Ammân: Dâru'l-Fikr, 2000.
- Sarı, Mevlüt. *el-Mevarid*. İstanbul: Bahar Yayınları, 1982.
- Seyyid Kutub. *fî Zilali'l-Kur'an*, çev. Salih Uçan – Mehmet Yolcu. İstanbul: Dünya Yayınları, 1992.
- Seyyid Kutub. *Kur'an'da Edebî Tasvir*, Trc. Kamil M. Çetiner. İstanbul: Beka Yayınları, ts.
- Sinanoğlu, Mustafa. “İman”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Sinanoğlu, Mustafa. “Şirk”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Sofuoğlu, Mehmet. *Tefsire Giriş*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Soysaldı, Mehmet. *Dini Hitabet*. İstanbul: Step Ajans Reklam ve Matbaacılık, 3. Baskı., 2014.
- Suphi es-Salih. *Mebahisü fî 'Ulumi'l-Kur'an*. Beyrut: Daru'l-ilm li'l-melayin, 2014.
- Suyuti, Celaleddin Abdurrahman es-. *el-İtkan fî ulûmi'l-Kur'an*. Kahire: Dârü't-Türaş, 1985.
- Suyutî, Celalettin es-. *Mu'heriku'l-Kur'an fî 'cazu'l-Kur'an, tah., Ahmet Şemsettin*. Beyrut, 1988.
- Şaban, Zekiüddin. *İslam Hukuk İlminin Esasları*, Trc. İbrahim Kafi Dönmez. Ankara: TDV Yayınları, 17. Basım, 2012.
- Şengül, İdris. “Kıssa”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Şengül, İdris. *Kur'an Kıssaları Üzerine*. İzmir: Işık Yayınları, 1995.
- Şevkani, Muhammed b. Ali eş-. *Fethu'l-Kadir el-Câmi' beyne Fenneyi'r- Rivâyeti ve'd-Dirâyeti min İlmi't-Tefsîr*. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1981.
- Şimşek, Said. *Kur'an Kıssalarına Giriş*. Konya: Kitap Dünyası, 2013.
- Şimşek, Sait. *Hayat Kaynağı Kuran Tefsiri*. İstanbul: Beyân Yayınları, 2012.
- Şî'ravî, Muhammed Mutevella eş-. *el-Muntehab fî Tefsiri'l-Kur'ani'l-Kerim*. Beyrut: Daru's-Se-kafe, 1981.
- Taberi, Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b Cerir b Yezid. *Câmiü'l-beyân fî tefsiri'l-Kur'an*. Kahire: Dârü'l-Hicr, 2001.
- Tabersi, el-Fadl b. Hasan et-. *Mecmeu'l-Beyan fî Tefsiri'l-Kur'an*. Beyrut: Daru'l Ulum, 2005.
- Takiyettin, Mengüşoğlu. *İnsan Felsefesi*. Ankara: Doğubati Yayınları, 2015.
- Tatlı, Adem. *Etik ve İnsani Değerler*. Antalya: Hilal Ofset Matbaası, 2019.
- Tay, Hekim. *Kur'an-ı Kerim'in Anlaşılmasında Belagat İlminin Rolü*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.
- Teftâzânî, Sa'düddin Mes'ud b. Ömer b. Abdillâh el-Herevî. *Şerhu'l-Akâidi'n-Nesefiyye*. Nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekâ. Kahire: Kahire: Mektebetü'l-Külliyâtî'leZheriyye, 1988.
- Tehanevî, Ali b. Muhammed et-. *Keşşâfu Istilahati'l-Funûn*. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995.
- Thomas j. O'shalighnessy S. J. “Yabancılaşma:Şirk”, Çev. Ömer Kara. 2 Cilt. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1998.
- Topaloğlu, Bekir. “Hay”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Topaloğlu, Bekir. *İslam'da İnanç Esasları*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 24. Basım, 2016.
- Topaloğlu, Bekir. *Kelam İlmine Giriş*. Ankara: Damla Yayınevi, 2013.
- Turşak, Musa. *Kur'an'da Yenilenme Sorumluluğu: Özeleştir*. Erzurum: İksad Yayınları, 2020.
- Uludağ, Süleyman. “Hayat”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Uzun, Tacettin. *Anlatımlı Belagat*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık, 2017.
- Üçok, Necip. “Genel Dilbilim (Lingüistik)”. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları*, 1.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Hatâbe”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 16/443. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Hidayet”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Peygamber”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*, Thk. Lütfullah Cebeci, Sadık Kılıç, Orhan Atalay. Ankara: Akçağ Yayınları, 2013.
- Yıldırım, Zeki. “Enbiya, 30 Ekseninde Evrenin Oluşumu”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39 (2013).

- Yılmaz, Mehmet Faik. *Ayetler ve Sûreler Arasındaki Münasebet*. Ankara: DİB Yayınları, 2009.
- Zemahşerî, Ebû'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b Ömer b Muhammed ez-. *el-Keşşaf an hakaiki gavamizi 'l-tenzil ve uyuni 'l-ekavil fî vucûhi 'l-te'vil*. Mektebetü'l-Ubeykan, 1998.
- Zerkeşî, Bedreddin Muhammed b Abdullah ez-. *el-Burhan fî ulumi 'l-Kur 'ân*. Kahire: Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1957.
- Zürkânî, Muhammed Abdülazîm. *Menâhilü 'l-irfân fî ulûmi 'l-Kur 'ân*. Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1943.
- Nedeninedir.com. “antropomorfizm nedir”. Erişim 13 Kasım 2021. <https://nedeninedir.com/antropomorfizm-nedir>
- Yeni Asya. “Çift Yaratılış ve Parite Teorisi”. Erişim 13 Kasım 2021. https://www.yeniasya.com.tr/halil-akgunler/cift-yaratilis-ve-parite-teorisi_431351
- Edebiyat Öğretmeni. “Karşılaştırma, Karşılaştırma Nedir, Karşılaştırma Örnekleri | Edebiyat Öğretmeni”. Erişim 13 Kasım 2021. <http://www.edebiyatogretmeni.org/karsilastirma/>
- Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. İstanbul: Risale Yayınları, 1990.